

М. А. Вознюк,
аспірант кафедри економіки праці та менеджменту,
Навчально-науковий інститут економіки і управління,
Національний університет харчових технологій
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-1468-4807>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.13.190

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

М. Vozniuk,
Postgraduate student, National University of Food Technologies

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR DEVELOPING
AN INNOVATIVE GROWTH MODEL FOR FOOD INDUSTRY ENTERPRISES
IN UKRAINE UNDER CURRENT CONDITIONS

У статті представлено авторське бачення комплексної моделі інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, яка враховує сучасні виклики економічного середовища, технологічні трансформації, вимоги ринку та інституційні фактори. Зазначена модель ґрунтується на міждисциплінарному підході та об'єднує стратегічні, організаційні, технологічні й управлінські елементи з метою підвищення конкурентоспроможності, стійкості й адаптивності підприємств до динамічних змін. У дослідженні проаналізовано сучасні моделі інноваційного розвитку, виділено ключові компоненти інноваційної діяльності, зокрема: аудит технологічної зрілості, оцінку територіальних кластерів, впровадження цифрових технологій, логістичну інтеграцію, адаптивність та масштабованість. Авторська модель передбачає етапність впровадження, узгоджену з ресурсним потенціалом підприємства та регіональним контекстом. Стаття має практичну цінність завдяки розробленій структурі поетапного впровадження інноваційної моделі, яка може бути використана як інструмент стратегічного планування та модернізації підприємств харчової промисловості в Україні.

From the author's perspective, an innovative development model for an enterprise represents a comprehensive and systemic framework that outlines the sequence and interconnections of strategic, organizational, technological, and managerial measures designed to create, implement, and scale innovative solutions. These measures enhance the enterprise's competitiveness, adaptability, and resilience in dynamic market conditions.

The necessity of developing such models arises from external economic challenges and internal demands for sustainable growth and adaptation to technological change. In the context of the food industry — characterized by high sensitivity to raw material quality, evolving consumer demands, and strict hygiene regulations — innovation is vital at every stage of the value chain.

This article examines existing innovation models — ranging from open innovation and cluster-based development to integrated and digital models (Industry 4.0)-and evaluates their relevance to enterprises within Ukraine's food industry. Drawing on a synthesis of these approaches, the author proposes a comprehensive innovation model specifically tailored to the unique conditions of the Ukrainian food sector. The proposed model includes a technological maturity audit, an analysis of regional innovation clusters, the adoption of digital technologies (including Big Data, IoT, AI, and blockchain), and the modernization of logistical infrastructure.

The proposed model aims to serve as an effective mechanism for systematically implementing innovations, modernizing technology, optimizing logistics, and integrating into regional innovation ecosystems. Its adaptive and scalable structure allows it to be applied across enterprises of various sizes -from small processing firms to large agro-industrial complexes — while considering national specifics and aligning with European development trajectories. The model is intended to function as a practical strategic tool for enhancing the competitiveness and sustainable development of Ukraine's food industry amid current economic and geopolitical challenges.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток підприємства, харчова промисловість, інноваційна модель, цифрові технології, логістична інфраструктура, конкурентоспроможність, стратегічне управління, територіальні кластери, технологічна зрілість, адаптивність.

Key words: innovation, innovative enterprise development, food industry, innovation model, digital technologies, logistical infrastructure, competitiveness, strategic management, territorial clusters, technological maturity, adaptability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах трансформаційних змін в економіці України, зумовлених як зовнішньоекономічними викликами, так і внутрішніми кризовими явищами, харчова промисловість виступає однією з ключових галузей національного господарства, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку, а й значну частку валютних надходжень через експорт агропродовольчої продукції. З огляду на зростаючу конкуренцію на світових ринках, потребу у підвищенні ефективності виробництва та адаптації до нових стандартів якості й безпеки, особливої ваги набуває впровадження інноваційних рішень у діяльність підприємств харчової промисловості.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення стійкого розвитку цієї галузі в умовах воєнного стану, дестабілізації логістичних ланцюгів, змін споживчих пріоритетів, а також адаптації до європейських регуляторних норм. Інноваційні чинники, зокрема цифровізація бізнес-процесів, використання сучасних технологій переробки сировини, автоматизація виробництва, екологізація та розвиток логістичної інфраструктури, виступають визначальними в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств галузі.

Попри значний потенціал харчової промисловості, рівень впровадження інновацій залишається недостатнім, що потребує системного наукового аналізу факторів, які стримують або, навпаки, стимулюють інноваційний розвиток. У зв'язку з цим наукове осмислення інноваційної активності підприємств харчової промисловості та формування рекомендацій щодо її активізації є надзвичайно важливим для формування ефективної моделі відновлення й модернізації галузі в умовах економічної невизначеності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості знаходиться у фокусі уваги як українських, так і зарубіжних дослідників.

У роботі [8] здійснено аналіз інноваційних підходів у харчовій промисловості України та досліджено потенціал і перспективи впровадження інноваційних технологій з метою підвищення конкурентоспроможності та оптимізації виробничих процесів.

У монографії [10] висвітлено теоретико-методологічні основи формування інноваційних стратегій для підвищення конкурентоспроможності економіки України з акцентом на розроблення інноваційної стратегії та здійснення стратегічного управління інноваційним розвитком на рівні підприємств.

Таблиця 1. Моделі інноваційного розвитку підприємств

Назва моделі	Основна ідея, ключові компоненти
Модель відкритих інновацій (Open Innovation Model)	Інновації залучаються як зсередини, так і ззовні підприємства. Співпраця з університетами, стартапами, R&D-партнерами
Модель інноваційного зростання (Innovation-Driven Growth Model)	Інновації є рушієм довгострокового економічного зростання підприємства. НДДКР, технологічне оновлення, інвестиції в людський капітал
Модель кластерного розвитку підприємств	Географічна концентрація взаємозалежних компаній і установ, що сприяє інноваціям через співпрацю та обмін знаннями і ресурсами, спільні інфраструктурні проекти. Локалізація ресурсів, партнерство з НДІ та освітніми закладами, синергетичний ефект.
Трикутник знань: освіта – наука – бізнес	Інтеграція між університетами, дослідницькими інститутами та бізнесом для прискорення інновацій. Трансфер інновацій у виробництво
Трирівнева модель інноваційного розвитку підприємств	Поступне впровадження інновацій на стратегічному, тактичному та операційному рівнях. Стратегічне планування, ресурсне забезпечення, управління змінами
Інтегрована модель інноваційної діяльності підприємства	Взаємозв'язок між технологічними, організаційними та маркетинговими інноваціями. Інноваційна стратегія, життєвий цикл інновацій, моніторинг ефективності.
Інноваційно-цифрова модель (Industry 4.0)	Цифровізація бізнес-процесів, автоматизація, впровадження IoT, Big Data, AI, блокчейн, як ключових драйверів інновацій.
Національні моделі трансформаційного розвитку	Поєднання внутрішніх резервів підприємства з інструментами державної підтримки, кластеризації та цифровізації.

Джерело: узагальнено автором за даними [2; 6; 7; 11; 12; 14].

У статті [1] проаналізовано теоретико-методологічні основи формування механізму інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості та обґрунтовано необхідність інтеграції інноваційної та інвестиційної складових у єдиний механізм з урахуванням специфіки галузі.

У дослідженні [4] висвітлено особливості інноваційних процесів та розроблено теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості.

В роботі [1] проаналізовано державні заходи підтримки інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану та визначено перспективи їх подальшого розвитку.

У статті [7] наголошується на важливості стратегічного підходу до інноваційного бізнесу в харчовій промисловості, зокрема через формування кластерів, розвиток інноваційної інфраструктури та підвищення адаптивності підприємств до зовнішніх змін, включаючи геополітичні ризики та вимоги євроінтеграції.

Інші автори [3] здійснюють аналіз управління інноваційною діяльністю в сфері переробки молока, акцентуючи увагу на унікальних особливостях галузі, які формують специфіку інноваційних процесів та інноваційних стратегій.

Європейський орган з безпеки харчових продуктів (EFSA) [13, с. 22] систематично публікує огляди, що стосуються інновацій у харчовому виробництві, зокрема приділяючи значну увагу питанням безпеки та якості продукції.

Сучасні дослідники зосереджують увагу на пошуку ефективних інноваційних рішень для підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості, враховуючи виклики цифровізації, глобалізації та

нестабільності зовнішнього середовища, зокрема в умовах воєнного стану.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у розробці та обґрунтуванні комплексної авторської моделі інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України, що враховує сучасні технологічні тенденції, інтеграцію цифрових інструментів, оцінку територіальних інноваційних кластерів та оптимізацію логістичної інфраструктури з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробничих процесів у динамічних ринкових умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

З авторської точки зору, інноваційна модель розвитку підприємства — це комплексна, системна конструкція, що відображає послідовність та взаємозв'язок стратегічних, організаційних, технологічних та управлінських заходів, спрямованих на створення, впровадження та масштабування інноваційних рішень з метою підвищення конкурентоспроможності, адаптивності та стійкості підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.

Необхідність розробки моделей інноваційного розвитку підприємств зумовлене як об'єктивними викликами економічного середовища, так і внутрішніми потребами самих підприємств у забезпеченні сталого зростання, адаптації до технологічних змін та підвищення конкурентоспроможності. В умовах динамічного розвитку ринку, посилення глобалізації, цифрової трансформації та нестабільної геополітичної ситуації, підприємства харчової промисловості стикаються з не-

Таблиця 2. Елементи моделі інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості

Компонент моделі	Опис
Аудит технологічної зрілості підприємства	Оцінювання рівня автоматизації, цифровізації, енергоефективності та інноваційності технологічних процесів (виробництва, фасування, зберігання) на основі галузевих стандартів з урахуванням специфіки харчової продукції (короткий термін зберігання, вимоги до санітарії). Визначення «точок зростання» для подальшого інноваційного вдосконалення та підвищення конкурентоспроможності.
Оцінка територіальних інноваційних кластерів	Аналіз наявних агропромислових кластерів, логістичних хабів, науково-дослідних інститутів харчових технологій. Оцінювання потенціалу кооперації між переробниками, сировинними господарствами та освітніми установами. Дослідження регіональних кластерів з погляду наукового, інфраструктурного, кадрового потенціалу та можливостей для синергії бізнесу, науки і влади.
Залучення дигітал-технологій	Інтеграція цифрових рішень у бізнес-процеси підприємства: Big Data, IoT, блокчейн, III, ERP/CRM-систем для оптимізації прийняття рішень, логістики та прогнозування з урахуванням сезонності та змін попиту на продукцію.
Інтеграція з логістичною інфраструктурою	Розбудова або адаптація цифрової платформи для ефективного управління логістикою та постачанням з урахуванням швидкопсувної сировини та продукції. Партнерство з логістичними операторами, впровадження систем холодного ланцюга, GPS-трекінгу, моніторингу температурного режиму в режимі реального часу.
Адаптивність та масштабованість	Гнучкість моделі для застосування в умовах різних масштабів підприємств — від фермерських кооперативів до великих агропромислових комплексів. Урахування доступності сировини, логістичних викликів, національних і регіональних умов, можливості адаптації до міжнародних стандартів безпеки харчової продукції (HACCP, ISO 22000). Відкритість до підтримки з боку держави та міжнародних партнерів.

Джерело: авторська розробка.

обхідністю не лише оперативного реагування на зовнішні зміни, але й упереджувального стратегічного мислення.

Моделі інноваційного розвитку виступають інструментами систематизації управлінських рішень, які дозволяють узгоджувати внутрішні процеси підприємства з вимогами ринку та інституційного середовища. Вони забезпечують структурований підхід до діагностики наявних ресурсів, формулювання стратегічних пріоритетів, вибору технологічних траєкторій і механізмів реалізації інновацій. Особливо це актуально для харчової промисловості, де висока залежність від сировинної бази, потреб споживачів, санітарно-гігієнічних норм і логістичних операцій зумовлює необхідність інтеграції інновацій у всі ланки ланцюга створення вартості.

Огляд існуючих моделей інноваційного розвитку підприємств показує, що наукова думка зосереджена на міждисциплінарному підході, що поєднує стратегічне управління, цифровізацію, кластеризацію та сталий розвиток (табл. 1).

Мета будь-якої інноваційної моделі розвитку полягає у систематичному створенні, впровадженні та комерціалізації нововведень, які дозволяють підприємству підвищити свою конкурентоспроможність, адаптивність до змін ринкового середовища, ефективність виробничих і управлінських процесів, а також забезпечити сталий економічний розвиток у довгостроковій перспективі. Існуючі моделі пропонують різні підходи до інновацій, зосереджуючи увагу на відкритості, мережевій взаємодії, цифрових технологіях та інституційній підтримці.

У контексті проведеного дослідження запропоновано комплексну модель інноваційного розвитку підприємств, яка відображає багатофакторний характер впровадження змін у сучасних умовах та синтезує розглянуті підходи, адаптуючи їх до потреб підприємств харчової промисловості України. Ця модель поєднує стратегічне бачення, оцінювання внутрішніх та зовнішніх чинників впливу, а також орієнтована на підвищення конкурентоспроможності галузі.

Сутність запропонованої авторської моделі полягає в створенні цілісної системи інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, яка поєднує внутрішній аудит технологічного стану, аналіз зовнішнього інноваційного середовища (кластерів), активне впровадження цифрових технологій та інтеграцію з сучасною логістичною інфраструктурою.

Мета авторської інноваційної моделі розвитку підприємств харчової промисловості полягає у створенні ефективного механізму системного впровадження інноваційних трансформацій, що забезпечує підвищення технологічного рівня, цифровізації бізнес-процесів, оптимізацію логістичної інфраструктури та інтеграцію підприємств у територіальні інноваційні кластери. Це спрямовано на збільшення конкурентоспроможності, підвищення продуктивності та сталого розвитку підприємств у контексті сучасних економічних і ринкових викликів.

Модель має адаптивний характер і дозволяє ефективно модернізувати як великі, так і середні й малі підприємства галузі з урахуванням національного контексту та європейських векторів розвитку. Таблиця 2

Таблиця 3. Основні етапи впровадження моделі інноваційного розвитку підприємств

Етап впровадження	Основні заходи	Результат / Вихідний продукт
1. Підготовчий етап: діагностика та планування	- Проведення аудиту технологічної зрілості підприємства - Оцінка територіальних інноваційних кластерів - Визначення стратегічних цілей - Формування проектної групи	Комплексне уявлення про внутрішній стан підприємства та особливості функціонування регіонального інноваційного середовища; стратегічний план впровадження
2. Розробка інноваційної стратегії	- Визначення пріоритетних напрямів інновацій - Розробка дорожньої карти з термінами та ресурсами	Документована інноваційна стратегія з планом дій
3. Впровадження цифрових технологій	- Інтеграція систем аналітики (Big Data) - Впровадження IoT для виробництва - Застосування блокчейн - Впровадження ERP/CRM-систем	Функціонуючі цифрові рішення для підвищення ефективності виробництва та управління
4. Оптимізація логістичної інфраструктури	- Створення цифрової логістичної платформи - Встановлення партнерств з логістичними компаніями - Впровадження моніторингу доставки в режимі реального часу	Оптимізовані логістичні процеси, скорочення витрат і часу доставки
5. Оцінка результатів і коригування	- Визначення KPI - Проведення аудиту ефективності - Аналіз ризиків та впровадження коригувальних заходів	Звітність, підвищення ефективності та усунення недоліків
6. Масштабування та поширення	- Поширення практик на інші підрозділи - Активна участь у кластерах - Співпраця з державними програмами	Розширення інноваційної діяльності, зміцнення конкурентоспроможності

Джерело: авторська розробка.

наочно систематизує основні складові моделі, що забезпечує її використання як практичного інструменту стратегічного планування та впровадження інновацій у харчовій промисловості України.

Основними складовими авторського підходу є наступні елементи:

— Аудит технологічної зрілості підприємства являє собою систематичний процес комплексної оцінки поточного рівня технологічного розвитку з урахуванням відповідності існуючих виробничих і управлінських практик сучасним галузевим стандартам та кращим світовим зразкам. Ця діагностика спрямована на виявлення потенційних зон для зростання і визначення пріоритетних напрямів інноваційного вдосконалення технологічних процесів. В рамках аудиту оцінюються ключові параметри, такі як ступінь автоматизації виробничих операцій, рівень цифровізації бізнес-процесів, впровадження енергоефективних технологій, а також інноваційний потенціал продукції, що випускається. Отримані результати слугують основою для формування стратегічних рішень щодо модернізації та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

— Оцінка територіальних інноваційних кластерів передбачає комплексний аналіз існуючих кластерних об'єднань у регіональному контексті, зосереджений на вивченні їх ресурсного, науково-технічного та кадрового потенціалу, а також здатності стимулювати інноваційний розвиток підприємства. Територіальні інноваційні кластери розглядаються як ефективні механізми ство-

рення синергії між науковими установами, підприємницькими структурами та державними органами влади, що забезпечує координацію зусиль, зниження транзакційних витрат, оптимізацію інвестиційних процесів і прискорення впровадження інноваційних рішень. Такий підхід сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіональних підприємств за рахунок інтеграції знань, технологій та фінансових ресурсів у єдину інноваційну екосистему.

— Залучення дигітал-технологій у контексті інноваційного розвитку підприємств передбачає комплексну інтеграцію цифрових інструментів та технологічних рішень у всі ключові бізнес-процеси, починаючи від управління ланцюгами постачання і закінчуючи моніторингом ринкових тенденцій та аналізом споживчих переваг. Особливу роль у цьому процесі відіграють технології обробки великих даних (Big Data), які дозволяють здійснювати глибокий аналіз інформаційних потоків для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Використання інтернету речей (IoT) забезпечує автоматизований збір та обробку даних у режимі реального часу, що сприяє підвищенню ефективності виробничих та логістичних операцій. Крім того, впровадження блокчейн-технологій гарантує прозорість і надійність ланцюгів постачання, підвищуючи довіру між учасниками бізнес-процесів. Застосування штучного інтелекту (AI) спрямоване на прогнозування попиту, оптимізацію виробничих циклів та адаптацію продукції до змінних ринкових умов, що в цілому сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

— Інтеграція з логістичною інфраструктурою передбачає комплексну адаптацію виробничих потужностей підприємства до актуальних вимог сучасного ринку шляхом створення та впровадження єдиної цифрової платформи для управління логістичними процесами. Такий підхід забезпечує ефективну координацію операцій, сприяє суттєвому скороченню часу доставки продукції кінцевим споживачам, а також зменшенню втрат товарно-матеріальних цінностей у процесі транспортування та зберігання. Особливе значення це має в умовах підвищеної нестабільності ринкового середовища, коли виникають перебої у ланцюгах постачання та необхідність оперативно реагувати на зміни в логістичних потоках. Таким чином, інтеграція з логістичною інфраструктурою виступає ключовим елементом підвищення загальної ефективності виробничо-збутової діяльності підприємства.

Запропонована модель може бути адаптована до різних форматів підприємств галузі — як великих виробничих комбінатів, так і середніх й малих переробних підприємств. Вона має гнучкий характер і враховує специфіку українського економічного та регіонального контексту. У поєднанні з державною підтримкою інновацій та інтеграцією з європейськими ринками дана модель здатна слугувати основою для розробки галузевих стратегій модернізації харчової промисловості України.

Запропонована комплексна модель інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості охоплює ключові напрямки, які забезпечують системний підхід до модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності. Однак для досягнення практичних результатів необхідне не лише концептуальне визначення складових моделі, а й розробка чіткої методики її поетапного впровадження. Саме впровадження є критичним етапом, що передбачає адаптацію моделі до специфіки конкретного підприємства, оцінку поточних ресурсів, планування інноваційних заходів і моніторинг їхньої ефективності.

Впровадження запропонованої моделі передбачає поетапний системний підхід, який враховує особливості підприємства, регіональний контекст і зовнішнє середовище. Методика впровадження комплексної моделі інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості включає декілька етапів, котрі представлено у табл. 3.

Підготовчий етап впровадження моделі передбачає комплексний аналіз поточного стану підприємства, що здійснюється шляхом аудиту технологічної зрілості з метою визначення рівня автоматизації, цифровізації, енергоефективності та інноваційної активності. Одночасно проводиться оцінка зовнішніх чинників, яка включає вивчення територіальних інноваційних кластерів, наявних ресурсів, науково-освітнього потенціалу та наявності державної підтримки. На основі отриманих результатів формулюються стратегічні цілі, які відображають ключові завдання інноваційного розвитку підприємства з урахуванням внутрішніх можливостей і зовнішніх факторів. Для забезпечення ефективного координаційного процесу створюється міжфункціональна проектна група, відповідальна за подальше впро-

вадження інноваційних заходів і моніторинг їх реалізації.

На другому етапі відбувається розробка інноваційної стратегії, котра базується на комплексному визначенні пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що включають технологічне оновлення виробничих процесів, впровадження цифрових технологій, інтеграцію підприємства у кластерні структури, а також модернізацію логістичних систем. Ці напрями формують основу для стратегічних рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та адаптацію до динамічних ринкових умов. На цьому етапі здійснюється розробка дорожньої карти (roadmap), що містить детальний план реалізації інноваційних заходів з визначенням чітких термінів виконання, розподілом бюджетних ресурсів та призначенням відповідальних осіб за кожен із завдань. Крім того, в процесі планування здійснюється комплексна оцінка необхідних ресурсів, яка охоплює фінансові інвестиції, кадровий потенціал та технологічні можливості підприємства. Такий системний підхід забезпечує чітку орієнтацію впровадження інновацій, раціональне використання ресурсів і підвищення ефективності реалізації інноваційної стратегії.

Впровадження цифрових технологій на підприємствах харчової промисловості є важливим напрямом інноваційного розвитку, що спрямований на підвищення ефективності виробничих та управлінських процесів. Зокрема, інтеграція систем аналітики великих даних (Big Data) дозволяє здійснювати комплексний моніторинг ринкових трендів та поведінки споживачів, що забезпечує своєчасне реагування на зміни попиту та формування адаптивних маркетингових стратегій. Впровадження рішень Інтернету речей (IoT) сприяє оптимізації виробничих процесів через автоматичний контроль якості продукції, моніторинг енергоспоживання та підвищення загальної операційної ефективності. Застосування блокчейн-технологій забезпечує прозорість і надійність ланцюгів постачання, сприяючи підвищенню довіри з боку партнерів і споживачів шляхом створення незмінних і доступних записів про рух продукції. Крім того, розробка або впровадження ERP (Enterprise Resource Planning) та CRM (Customer Relationship Management) систем спрямовані на інтеграцію і автоматизацію управління ресурсами підприємства, покращення координації між підрозділами та підвищення якості обслуговування клієнтів. Загалом, цифровізація бізнес-процесів створює умови для гнучкого, прозорого та ефективного управління підприємством, що є критично важливим у сучасних конкурентних ринкових умовах.

Оптимізація логістичної інфраструктури є важливим компонентом інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, спрямованим на підвищення ефективності управління ланцюгами постачання та зменшення операційних витрат. Створення єдиної цифрової платформи для управління логістикою та складськими операціями забезпечує інтеграцію ключових процесів, що сприяє покращенню координації між різними підрозділами підприємства та партнерами, а також підвищує прозорість і оперативність прийняття управлінських рішень. Ця платформа дозволяє централізовано контролювати запаси, планувати маршрути доставки, управляти ресурсами і автоматизувати документообіг, що

значно підвищує загальну продуктивність логістичних процесів. Налагодження партнерських відносин із транспортними та логістичними компаніями створює можливості для синергетичної співпраці, обміну ресурсами та використання найкращих практик у сфері транспортування і зберігання продукції. Такий підхід сприяє оптимізації витрат і покращенню якості обслуговування клієнтів. Впровадження інструментів моніторингу доставки в режимі реального часу дозволяє здійснювати контроль за переміщенням вантажів, своєчасно виявляти і усувати можливі затримки, а також забезпечує прозорість і безпеку логістичних операцій. Завдяки цьому підприємства здатні гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та вимоги споживачів, що є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності в умовах динамічного ринку харчових продуктів.

Оцінка результатів і коригування виступають невід'ємною складовою процесу впровадження інноваційної моделі розвитку підприємств харчової промисловості, що забезпечує системний контроль за досягненням поставлених цілей і адаптацію стратегій до поточних умов діяльності. На цьому етапі здійснюється визначення ключових показників ефективності (KPI), які дозволяють комплексно оцінити прогрес реалізації інноваційних заходів. До основних показників належать темпи зростання продуктивності, рівень зниження операційних витрат, підвищення якості продукції, а також інші параметри, що відображають ефективність технологічних, цифрових і логістичних нововведень.

Регулярне проведення аудиту і формування звітності сприяють систематичному контролю за впровадженими змінами, виявленню відхилень від планових показників та визначенню причин таких розбіжностей. Аналіз отриманих даних дає можливість своєчасно виявляти ризики, що загрожують успішній реалізації проекту, і розробляти адекватні коригувальні заходи для їх мінімізації або усунення. Особлива увага приділяється інтеграції зворотного зв'язку від персоналу підприємства та партнерів, що забезпечує врахування практичного досвіду, ідей та пропозицій, підвищуючи адаптивність і гнучкість моделі інноваційного розвитку. Такий комплексний підхід до оцінки і коригування дозволяє підприємствам харчової промисловості підтримувати стійкість та конкурентоспроможність у динамічних умовах сучасного ринку.

Етап масштабування та поширення інноваційних рішень є логічним продовженням процесу їх впровадження і передбачає розширення успішних практик на ширший спектр підрозділів підприємства або на інші підприємства харчової промисловості. Цей етап спрямований на систематизацію та стандартизацію інноваційних підходів, що вже довели свою ефективність, з метою забезпечення їх широкого застосування для підвищення загальної конкурентоспроможності галузі. Поширення інноваційних рішень супроводжується адаптацією технологій та процесів з урахуванням специфіки нових умов і особливостей різних підрозділів або підприємств.

Активна участь у територіальних інноваційних кластерах виступає важливим механізмом для обміну досвідом, передачі знань та кооперації між учасниками ринку, науковими установами та органами влади. Така взає-

модія сприяє створенню синергетичного ефекту, підвищенню інноваційного потенціалу і стимулює розвиток нових технологічних і організаційних рішень. Кластери виступають платформою для спільних проектів, тестування нових ідей та пошуку інвестиційних ресурсів, що значно пришвидшує процес впровадження інновацій.

Співпраця з державними програмами підтримки інновацій є додатковим інструментом, який забезпечує фінансову, методологічну та нормативно-правову підтримку процесів масштабування. Взаємодія з державними структурами дозволяє підприємствам отримувати доступ до грантів, субсидій, пільгових кредитів та інших форм підтримки, що знижує ризики і стимулює інвестиції в інноваційний розвиток. Крім того, участь у таких програмах сприяє підвищенню іміджу підприємства як соціально відповідального і орієнтованого на сталий розвиток, що є важливим фактором для залучення партнерів і клієнтів.

Загалом, етап масштабування і поширення формує основу для системного розвитку інновацій в харчовій промисловості, забезпечуючи перехід від локальних ініціатив до галузевих трансформацій і зміцнюючи конкурентні позиції українських підприємств на внутрішньому та міжнародному ринках.

Запропонований методичний підхід є гнучким і може адаптуватися під різні масштаби підприємств і специфіку ринку. Головним результатом є створення системи безперервного інноваційного розвитку, що забезпечує конкурентоспроможність харчових підприємств у сучасних економічних умовах України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У дослідженні було запропоновано комплексну авторську модель інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, що враховує сучасні виклики та особливості українського економічного середовища. Запропонована модель інтегрує аудит технологічної зрілості, оцінку територіальних інноваційних кластерів, активне залучення цифрових технологій та оптимізацію логістичної інфраструктури, що забезпечує синергетичний ефект для підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Аудит технологічної зрілості дозволяє виявити ключові напрями модернізації та інноваційного вдосконалення виробництва, тоді як оцінка кластерного потенціалу відкриває можливості для ефективного використання регіональних ресурсів і налагодження співпраці між бізнесом, наукою і владою. Залучення дигітал-технологій сприяє підвищенню прозорості виробничих і логістичних процесів, а також дає змогу оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Оптимізація логістичної інфраструктури дозволяє зменшити витрати, втрати продукції та підвищити якість сервісу.

Запропонована модель є гнучкою і може бути адаптована до різних форматів підприємств харчової галузі, від малих до великих. Вона відповідає сучасним світовим тенденціям інноваційного розвитку та враховує специфіку національного ринку, що робить її ефективним інструментом підвищення інноваційної активності і стійкості підприємств у складних економічних умовах.

Впровадження запропонованої моделі здатне покращити інноваційний потенціал харчової промисловості України, сприяючи підвищенню її конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках.

Подальші дослідження в галузі інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості можуть бути спрямовані на поглиблену апробацію та адаптацію запропонованої моделі в умовах різних регіонів України з урахуванням їх економічного та інфраструктурного потенціалу.

Література:

1. Гривківська О. В. Мірчук Н. З. Концептуальні засади формування механізму інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості. Економіка та суспільство. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-161>
2. Гривківська О. В., Горінний М. Л. Державна підтримка інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості в умовах військового стану. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 4. С. 49—53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-6>
3. Денисюк О. Г. Цаль-Цалко Ю. С. Стратегія і тактика управління інноваційною діяльністю в процесі самодостатнього розвитку бізнесу з промислової переробки молока: стан та перспективи. Економічний простір. 2025. № 200. С. 158—166. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.158-166>
4. Мазаракі А. А., Гець В. М. Інноваційна економіка: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2016. 284 с.
5. Нетудихата К. Л., Тришак І. Р. Інновації та управління інноваційним розвитком на підприємствах харчової промисловості. Ефективна економіка. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.81>
6. Портер М. Конкуренція / Пер. з англ. Київ: Основи, 2005. 608 с.
7. Портной Є. Інноваційна діяльність підприємств в умовах цифрової трансформації. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 6 (15). С. 31—38. <https://doi.org/10.32782/dees.15-5>
8. Сембай Н. Сучасні стратегії інноваційного бізнесу в системі харчової промисловості України. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2023. Том 314. № 1. С. 285—289. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-43>
9. Стадник І. Я., Гаврилко П. П., Коломієць О. М., Коганець-Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В. Інноваційний розвиток у харчовій галузі. Ефективна економіка. 2025. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.21>
10. Юринєць З. В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2016. 412 с.
11. Chesbrough, H. W. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. Boston: Harvard Business School Press, 2003. 222 p. DOI: [10.1108/14601060410565074](https://doi.org/10.1108/14601060410565074)
12. European Commission. The Role of Universities in the Europe of Knowledge. Brussels, 2003. COM (2003).
13. European Food Safety Authority. Innovation in Food Production: Scientific Opinion. EFSA Journal. 2021. Vol. 19 (4). P. 20—35.
14. OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. 3rd ed. Paris: OECD Publishing, 2005. 162 p.

References:

1. Hryvkiiv's'ka, O.V. and Mirchuk, N.Z. (2024), "Conceptual principles for the formation of a mechanism for innovative and investment development of food industry enterprises", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-161>
2. Hryvkiiv's'ka, O.V. and Horinnyj, M.L. (2024), "State support for innovative activities of food industry enterprises under martial law", *Kyivs'kyj ekonomichnyj naukovyj zhurnal*, vol. 4, pp. 49—53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-6>
3. Denysiuk, O.H. and Tsal'-Tsalko, Yu.S. (2025), "Strategy and tactics of managing innovative activities in the process of self-sufficient development of the industrial milk processing business: status and prospects", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 200, pp. 158—166. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.158-166>
4. Mazaraki, A.A. and Heiets', V.M. (2016), *Innovatsijna ekonomika [Innovative economy]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Netudykhata, K.L. and Tryshak, I.R. (2024), "Innovation and management of innovative development at food industry enterprises", *Efektivna ekonomika*, vol. 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.81>
6. Porter, M. (2005), *Konkurentsia [Competition]*, Osnovy, Kyiv, Ukraine.
7. Portnoj, Ye. (2024), "Innovative activities of enterprises under conditions of digital transformation", *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 6 (15), pp. 31-38. <https://doi.org/10.32782/dees.15-5>
8. Sembaj, N. (2023), "Modern strategies of innovative business in the food industry system of Ukraine", *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, vol. 314, no. 1, pp. 285—289. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-43>
9. Stadnyk, I.Ya. Havrylko, P.P. Kolomiiets', O.M. Kahanets'-Havrylko, L.P. and Hushtan, T.V (2025), "Innovative development in the food industry", *Efektivna ekonomika*, vol. 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.21>
10. Yurynets', Z.V. (2016), *Formuvannia innovatsijnykh stratehij: teoriia, metodolohiia, praktyka [Formation of innovative strategies: theory, methodology, practice]*, SPOLOM, L'viv, Ukraine.
11. Chesbrough, H.W. (2003), *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*, Harvard Business School Press, Boston, USA. DOI: [10.1108/14601060410565074](https://doi.org/10.1108/14601060410565074)
12. European Commission (2003), *The Role of Universities in the Europe of Knowledge*, European Commission, Brussels.
13. European Food Safety Authority (2021), "Innovation in Food Production: Scientific Opinion", *EFSA Journal*, vol. 19 (4), pp. 20—35.
14. OECD (2005), *Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, 3rd ed., OECD Publishing, Paris.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2025 р.